

DOBROBIT ŽIVOTINJA U PRAVNOJ REGULACIJI S POSEBNIM OSVRATOM NA PRIJEVOZ

Ivana Kramer

studentica 4. godine Pravnog fakulteta Osijek
E-mail: ivana.kramer@hotmail.com

Stručni članak

UDK 179.3:656(497.5)

Rad primljen 23. veljače 2018.

Ivana Radmanić

studentica 4. godine Pravnog fakulteta Osijek
E-mail: ivana.radmanic.23@gmail.com

Sažetak

Tema ovog rada dobrobit je životinja u pravnoj regulaciji s posebnim osvrtom na prijevoz. U prvom dijelu rada govorit ćemo o pravima životinja što je aktualni problem današnjice. Životinje svakodnevno trpe nepravednu patnju i mučenja od strane čovjeka. Nalazimo se u procvatu tehnologije, a i dalje većinu istraživanja i testiranja provodimo nad životinjama i nepotrebno ih mučimo i ubijamo. Europska unija prepoznala je životinje kao živa bića te nizom uredbi, direktiva i ostalih propisa nastoji zaštititi njihova prava i potaknuti države članice da nacionalnim propisima učine isto. Svakako je važno spomenuti i aktivizam koji je, slobodno možemo reći, sve rašireniji.

U drugom dijelu rada spomenut ćemo najvažnije međunarodne akte te nacionalne akte kojima se regulira zaštita životinja tijekom prijevoza. Svakako, naglasak je na pravnoj regulativi Republike Hrvatske koja uredno prati regulativu Europske unije, no svjedoci smo da u praksi i nije baš tako.

U trećem dijelu rada analizirat ćemo četiri grane prometa (cestovni, željeznički, zračni i pomorski promet), zatim na koji se način životinje prevoze u svakoj od njih te koje je uvjete potrebno zadovoljiti da bi se dopustio prijevoz životinjama u svakoj pojedinoj grani. Osim toga, navest ćemo važeće propise Republike Hrvatske koji uređuju uvjete i načine prijevoza za svaku granu prometa.

Ključne riječi: *prijevoz životinja, Republika Hrvatska, Europska unija, prava životinja*

1. UVOD

Kroz povijest možemo vidjeti da se prijevoz životinja postupno razvijao. U prošlosti životinje bi se prevozile tako da su hodale na velike udaljenosti ili bile korištene za vuču i nošenje tereta. Kotač, kao najvažniji izum u povijesti prijevoza, doprinio je tome da su životinje mogle lakše i duže vući kola na kotačima s teškim teretom negoli bez kotača. Razvirkom tehnologije životinje nam više ne služe kao vučna snaga.

Kao jedan od prvih zaštitnika životinja spominje se Pitagora koji je smatrao da je sve živo što se rađa međusobno srodno.¹ Različiti pokreti za zaštitu životinja organizirani su u Europi znatno prije druge polovine XX. stoljeća.² U prošlom stoljeću počinje se intenzivnije brinuti o zaštiti i pravima životinja i to ne samo kućnih ljubimaca nego i životinja u uzgoju. Možemo slobodno reći da ljudi i životinje imaju dugu zajedničku povijest.

Životinje su živa bića koja, kao i čovjek, zahtijevaju posebnu pažnju. Kada govorimo o prijevozu životinja u prometu, što je i tema ovoga rada, nailazimo na niz potrebnih dokumenata, pravila i uvjeta. Dakako, sve je to potrebno kako bi se životinje prevozile u što humanijim uvjetima jer svaka od njih ima specifične zahtjeve koji bi se trebali poštovati. One su tijekom prijevoza izložene brojnim rizicima i mnogo teže podnose prijevoz negoli čovjek. U našem zakonodavstvu imamo razne uredbе, zakone i pravilnike o kojima ćemo detaljnije poslije, a kojima se uređuje prijevoz životinja. Poznato je da životinje mogu biti izvor zaraznih bolesti pa zbog toga moraju zadovoljiti i određene uvjete, prolaziti određene veterinarsko-zdravstvene preglede, biti redovito cijepljene, pregledavane itd.

U nastavku ovoga rada ukratko ćemo se osvrnuti i na aktualne probleme u svezi s prijevozom životinja s kojima se bore aktivisti za prava životinja, također i sažeti karakteristike prijevoza živih životinja u cestovnom, željezničkom, zračnom i u pomorskom prometu.

2. PRAVA ŽIVOTINJA

Životinje su danas izložene velikom nasilju, zanemarivanju i nanošenju bola od strane ljudi. Svakodnevno smo okruženi nekom vrstom nasilja nad životinjama kako u svojem okruženju, tako i na internetu, novinama, društvenim mrežama. Životinje imaju pravo na dostojan i lijep život kao i svako živo biće te se njihova prava moraju zaštititi kao i ljudska prava, štoviše postoji i Međunarodni dan prava životinja koji se obilježava 10.

¹ Pitagorejska i arapska recepcija ne ljudskih živih bića, I dio., <http://znaci.com/tekstovi/pitagorejska-i-arapska-recepcija-ne-ljudskih-zivih-bica-i-dio>, pristupljeno 17. veljače 2018.

² *Ibid.*

prosinca.³ Svako zlostavljanje, zanemarivanje, nanošenje boli ili ubijanje životinje kažnjivo je Kaznenim zakonom,⁴ a regulirano je i Zakonom o zaštiti životinja⁵ o kojem će više riječi biti u nastavku rada.

Svako živo biće pa tako i životinja ima određena prava i svako tko ih krši mora za to i odgovarati. Obrazovanje od najranijeg djetinjstva mora upućivati na razumijevanje, poštovanje, brigu i ljubav prema životinjama. Univerzalna deklaracija o pravima životinja⁶ donesena je 1978. godine. Ideju o pravu životinja u svoje političke programe unose ekološki, tzv. *zelene* stranke.⁷ Deklaracija se dijeli na ove temeljne tipove:

- pravo svih životinja na održavanje vrste
- pravo na nepovredivost života neprivrednih životinja
- pravo na nepovredivost slobode koja odgovara svakoj pojedinoj životinji
- pravo na stanište primjereno svakoj vrsti
- pravo svih životinja da im čovjek ne nanosi nepotrebnu bol, patnju i štetu
- pravo životinja na brigu od strane ljudi u poremećenim ekološkim uvjetima.⁸

Priznavanjem tih prava životinje postaju subjekti kojima se pridaju neka ovlaštenja, ali ne moralne i pravne dužnosti i odgovornosti, a s druge strane ljudi postaju prema životinjama moralno i pravno obvezni i odgovorni za sva ona činjenja i nečinjenja kojima poštuju njihova ovlaštenja.⁹ Kako životinje ne mogu samostalno braniti svoja ovlaštenja, njihovi vlasnici ali i oni koji su radi toga imenovani kao javni službenici, imaju status zastupnika ili skrbnika "objektivnih interesa" životinja te su obvezni brinuti se o njihovim pravima i podizati tužbe protiv svakoga tko ih činjenjem ili nečinjenjem povređuje.¹⁰

Nasilno ponašanje prema životinjama, kažu stručnjaci, povezano je s kasnijim zlostavljanjem, odnosno osoba, tj. dijete koje zlostavlja životinje, ima veće izgleda za počinjenje

³ Dan prava životinja, <http://www.prijatelj-zivotinja.hr/index.hr.php?id=3124>, pristupljeno 17. veljače 2018.

⁴ Kazneni zakon, Narodne novine, broj 125/2011, 144/2012, 56/2015, 61/2015, 101/2017, u članku 205., st. 1. propisuje: "Tko usmrti životinju bez opravdanog razloga ili je teško zlostavlja, nanosi joj nepotrebne boli ili je izlaže nepotrebним patnjama, kaznit će se kaznom zatvora do jedne godine."

⁵ Zakon o zaštiti životinja, Narodne novine, broj 102/2017.

⁶ Universal declaration of animal rights, <https://constitutii.files.wordpress.com/2016/06/file-id-607.pdf>, pristupljeno 3. ožujka 2018.

⁷ Visković, Nikola, Kulturna zoologija, Što je životinja čovjeku i što čovjek životinji, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2009., str. 387.

⁸ *Ibid.*, str. 388.

⁹ *Ibid.*, str. 389.

¹⁰ *Ibid.*, str. 390.

teških kaznenih djela u odrasloj dobi.¹¹ Danas možemo vidjeti mnoge slučajeve u kojima su nasilnici djeca i to na surov način. U poremećaje u ponašanju i osjećajima koji se pojavljuju u djetinjstvu i adolescenciji spadaju poremećaji ponašanja, miješani poremećaji ponašanja i osjećaja, emocionalni poremećaji koji se pojavljuju osobito u djetinjstvu, poremećaji u funkcioniranju te ostali poremećaji koji se pojavljuju u djetinjstvu.¹² Katkad djeca kroz "igru" životinji nanose bol i u većini slučajeva povod su razni nasilni sadržaji pruženi na televizijskim programima i u crtanim filmovima. Oni gledaju što će i kako će se životinja ponašati u određenoj situaciji, odnosno svjesno nanose bol životinji. Sve je to povezano s njihovim unutarnjim osjećajima. Zlostavljanje životinja od strane djece povezano je sa samim zlostavljanjem te djece ili su oni svjedoci zlostavljanja.¹³

2.1. NEPRAVEDNE PATNJE, ZATVARANJE, USMRĆIVANJE I ISTRAŽIVANJE NAD ŽIVOTINJAMA

Danas se životinje "kao zabavljači" ljudi koriste na mnoge načine. Pravi primjer toga su nam zoološki vrtovi, ali i razna odmarališta u svijetu gdje životinje služe ljudima u razgledavanju, noseći ih na leđima, zatim cirkusi, a postoje i borbe u kojima sudjeluju životinje. Takve životinje izgubile su svoje prirodne i senzorne sposobnosti. Njima sloboda osigurava sredstva za opstanak jer su te životinje stvorene da brinu same o sebi i da imaju potpunu slobodu, koja im je u zoološkim vrtovima, cirkusima i ostalim zabavljačkim mjestima gdje se koriste životinje oduzeta. Kada rade ono što žele, tada životinje osjećaju zadovoljstvo ili radost, ali kada im je uskraćena sloboda, tada životinje osjećaju frustraciju i bol.¹⁴ Svako živo biće zaslužuje da se prema njemu postupa s ljubavi i dobrotom jer svaka ugodna, zabavna ili privlačna iskustva, zbog načina na koji se osjećaju, izazivaju i sačinjavaju osobno dobro. Svatko tko se osjeća dobro, uspješniji je u ostvarenju svojih ciljeva od onih koji se osjećaju loše. Negativna mentalna stanja su štetna, a to su strah, bol, tjeskoba, patnja i slično. Patnja je nepravda, a ljudi najviše na taj način uzrokuju patnju životinjama – svojim nepravednim ponašanjem prema njima.¹⁵

Osim u "zabavne" svrhe životinje se danas sve više koriste za razna istraživanja. Tako imamo eksperimente na životinjama s pomoću kojih se testiraju i istražuju lijekovi, kozmetika, ali imamo i eksperimente u kojima se proučava ponašanje životinja u pojedinim

¹¹ Djeca i okrutnost prema životinjama, <http://klinfo.rtl.hr/roditelji-3/roditelji/djeca-i-okrutnost-prema-zivotinjama/>, pristupljeno 18. veljače 2018.

¹² Jukić, Vlado; Savić, Aleksandar, Psihološko-psihijatrijski aspekt nasilja, *Socijalna psihijatrija*, Vol. 42, br. 2, 2014., str. 107.

¹³ Dječja okrutnost prema životinjama: kada se treba zabrinuti? <http://www.skolegijum.ba/tekst/index/554/djecja-okrutnost-prema-zivotinjama-kada-se-treba-zabrinuti>, pristupljeno 18. veljače 2018.

¹⁴ Degrazia, David, *Prava životinja*, TKD Šahinpašić, Sarajevo, 2004., str. 57.

¹⁵ *Ibid.*, str. 56.

situacijama. Iz prošlosti imamo primjer u kojem su punih sedamdeset godina istraživali spolno ponašanje mačaka tako što su sakatili mačke na razne načine, uklanjali im dijelove mozga, uništavajući osjetilo njuha, umrtvljujući im osjetilo dodira, prekidajući živce u organima za razmnožavanje.¹⁶ Danas postoji sve više eksperimenata na životinjama glede ispravnosti određenih proizvoda. Radi toga koriste se zečevi, zamorci, štakori i ostale male životinje, a kao reakcije na te eksperimente javlja se trzavica, povraćanje, paraliza, razne vrste krvarenja, bilo iz nosa, očiju ili usne šupljine. Imamo primjera gdje su lijekovi koji su prethodno testirani na životinjama označeni kao sigurni, ali su kod ljudi izazvali opasne nuspojave, a u nekim slučajevima i smrt. Danska i Švedska zabranile su prodaju kozmetike koja je testirana na životinjama, a sličan je korak poduzet za cijelu Europsku uniju, no dosad nije prihvaćen zbog političkih razloga.¹⁷ Za životinje i njihova prava brinu se zaštitna udruženja i aktivisti o čemu će više biti riječi u nastavku rada.

2.2. ZAŠTITNA UDRUŽENJA I AKTIVIZAM

Kolektivni oblici zaštite životinja postojali su i prije modernoga vremena, ali unutar religijskih skupina. Tu možemo istaknuti filozofsko-vjersko učenje džainista kojima je temeljno načelo suzdržavanje od ozljeđivanja bilo kojeg živog bića te oni ne razlikuju “dobre”, “zle”, “lijepo”, “ružno”, “korisno”, “nekorisno”, “štetno” životinje, nego se prema svima ponašaju jednako.¹⁸ Udruženja su se počela osnivati svugdje u svijetu, a na Zapadu su prva građanska udruženja stvorena u 19. stoljeću.¹⁹ Istodobno s razvojem udruženja za zaštitu životinja razvijaju se i građanska udruženja za uzgoj i zaštitu pojedinih životinjskih vrsta:

1. kinološka
2. ptičarska
3. pčelarska
4. i druga.²⁰

U Hrvatskoj je 1885. godine osnovano Zagrebačko društvo za zaštitu životinja, a od 1990-ih godina do danas postoji udruga Prijatelji životinja koja pokušava na sve načine zaštititi prava životinja. Svrha je društva:

1. štiti životinje, osobito domaće, od zlostavljanja

¹⁶ *Ibid.*, str. 98.

¹⁷ Pokusi na životinjama, <http://www.prijatelji-zivotinja.hr/index.hr.php?id=52>, pristupljeno 17. veljače 2018.

¹⁸ Visković, Nikola, *op. cit.* (bilj. 7), str. 351.

¹⁹ *Ibid.*, str. 352.

²⁰ *Ibid.*, str. 354.

2. potpomagati rasplodnjivanje ptica po području grada Zagreba (ptica kod kojih je uzdržavanje nužno zbog gospodarskih, šumsko-gospodarstvenih ili estetičkih razloga).²¹

Svakako treba spomenuti i Udrugu Pobjede iz Osijeka koja vodi *no kill* sklonište s kapacitetom oko 180 pasa. Te životinje više nisu prepuštene same sebi, nego se o njima netko brine.²²

Početak stoljeća uz društva organiziraju se i međunarodne akcije koje povezuju i pomažu nacionalna udruženja i utječu na donošenje zaštitnih konvencija. Tako se 1922. godine osniva Međunarodni savez za zaštitu ptica, a 1926. godine Međunarodni komitet za zaštitu životinja.²³

Aktivizam je proces djelovanja radi potpomaganja ili postizanja nekog cilja za razliku od žaljenja zbog postojećeg stanja stvari. Danas vidimo da postoje brojni aktivisti za prava životinja koji ne odustaju od svoga cilja. Aktivizam za prava životinja može se podijeliti u četiri skupine:

1. osobne akcije
2. zagovaranje – razgovor s ljudima i iznošenje istine o zlostavljanju
3. udruživanje
4. građanski neposluh.²⁴

Katkad se aktivizam za prava životinja ubraja pod terorizam, ali pod pojmom aktivizam podrazumijevamo akcije koje su u javnosti označene kao vrlo ekstremne, no vidljivo je da je glavna misao vodilja briga da ne dođe do povrjeđivanja bilo koga tijekom izvođenja akcije.²⁵ Pod pojmom terorizam podrazumijeva se sustavna uporaba nasilnih čina koji uzrokuju intenzivan strah kako bi se postigao neki željeni cilj.²⁶ U većini slučajeva u medijima možemo pročitati loše stvari o aktivistima te ih se na taj način želi sabotirati. Poznati primjer imamo pokret “Levijatan” iz Srbije u kojem sudjeluju uglavnom mladi ljudi, ali se zapravo ne zna tko su oni te se oni brinu za prava životinja na neuobičajen način.²⁷

²¹ *Ibid.*

²² Osijek – primjer *no kill* skloništa Udruge Pobjede, <http://www.prijatelji-zivotinja.hr/index.hr.php?id=3349>, pristupljeno 17. veljače 2018.

²³ Visković, Nikola, *op. cit.* (bilj. 7), str. 356.

²⁴ Prijatelji životinja, Zoran Čiča, Ta ravnopravna stvorenja, Dvostruka duga, 2007., str. 203.

²⁵ *Ibid.*, str. 208.

²⁶ *Ibid.*

²⁷ Tajanstvena skupina “Levijatan” strah je i trepet zlostavljača, <https://www.jutarnji.hr/life/vaumijau/tajanstvena-skupina-levijatan-strah-je-i-trepet-zlostavljača-postali-su-balkanska-senzacija-ako-nece-policija-macke-i->

No, bilo je slučajeva gdje su lažni aktivisti željeli doći do svojih prava, tako imamo primjer u Sjedinjenim Američkim Državama (SAD) gdje su se proizvodile metalne kopče u zamjenu za standardne šavove tijekom operacije, a liječnici su ih uvježbavali na živim psima koje su nakon toga ubijali. Društvo za zaštitu životinja tada je pokrenulo kampanju protiv predsjednika Američke korporacije za kirurgiju, a on im je uzvratilo tako da je inscenirao pokušaj vlastita ubojstva od strane društva za zaštitu životinja. Nakon istrage pronađeni su dokazi da je sve isplanirano te je Društvo protiv njega pokrenulo privatnu tužbu, a sve je učinjeno kako bi se u javnosti stekao negativan stav o udruženjima.²⁸

2.3. PRVI SLUČAJ ZLOSTAVLJANJA ŽIVOTINJA U HRVATSKOJ KOJI JE PRAVOMOĆNO RIJEŠEN

Kad govorimo o zaštiti životinja u Republici Hrvatskoj, svakako treba navesti i slučaj iz sudske prakse koji je u medijima nazvan povijesnim. Slučaj je pravomoćno riješen pred Općinskim sudom u Vrbovcu, njime su zaštićena prava psa kojeg je zlostavljao njegov vlasnik Ostoja Babić. Dana 4. prosinca 2004. godine prijavljeno je zlostavljanje psa u dvorištu kuće na Peščenici. Po dolasku, policajci su utvrdili da 66-godišnji Ostoja Babić zlostavlja svoga kućnog ljubimca i to naizmjenično željeznom šipkom dužine oko pola metra, vilama i sjekirom, oko sat vremena udarajući ga po glavi i tijelu. Policajac je psu “skratio muke” ispalivši hitac iz pištolja jer je pas bio smrtno ozlijeđen. Vlasnik ga je nakon toga zakopao u svome dvorištu ne pokazujući nikakvo kajanje ili žaljenje zbog počinjenog zločina. Kao razlog brutalnog premlaćivanja psa naveo je “da mu nije dobro čuvala kuću jer nije lajala na prolaznike već im veselo prilazila i mahala repom”. Udruga Prijatelji životinja prosvjedovala je pred njegovom kućom čime su htjeli potaknuti promjene sustava zaštite životinja. Pokrenuta je peticija koju je u tjedan dana potpisalo više od 2400 osoba te ih je Udruga predala Općinskom državnom odvjetništvu u Zagrebu. Sudeње je počelo u studenom iste godine.²⁹ Presuda je donesena 27. siječnja 2006. godine.³⁰ Ostoja Babić osuđen je na pet mjeseci zatvora. To je prva izrečena kazna zatvora za kazneno djelo mučenja kućnih životinja u Hrvatskoj, prva izrečena kazna za kazneno djelo mučenja životinja u Gradu Zagrebu te je utvrđeno da je potrebna hitna promjena Zakona o dobrobiti životinja. Ova presuda je bila presedan jer dotad još nitko nije bio osuđen na kaznu zatvora za zlostavljanje i ubijanje kućnih ljubimaca.³¹ Ono što treba

pse-odsad-stitimo-mi/5598179/, pristupljeno 20. veljače 2018.

²⁸ Prijatelji životinja, *op. cit.* (bilj. 24), str. 212.

²⁹ Ubojica psa napokon na sudu, <http://www.prijatelji-zivotinja.hr/index.hr.php?id=621>, pristupljeno 19. veljače 2018.

³⁰ Ostoja Babić pred sudom, <http://www.prijatelji-zivotinja.hr/index.hr.php?id=695>, pristupljeno 19. veljače 2018.

³¹ Mučitelj i ubojica psa osuđen na pet mjeseci zatvora!, <http://www.prijatelji-zivotinja.hr/index.hr.php?id=698>, pristupljeno 19. veljače 2018.

naglasiti jest da je Babić kažnjen prema Kaznenom zakonu iz 1997. godine, koji je za slučajeve teškog zlostavljanja i mučenja životinja predviđao novčanu kaznu do 150 dnevnih dohodaka ili kaznu zatvora do šest mjeseci. Važeći Kazneni zakon³² u čl. 205., st. 1. predviđa strožu kaznu pa propisuje: "Tko usmrti životinju bez opravdanog razloga ili je teško zlostavlja, nanosi joj nepotrebne boli ili je izlaže nepotrebnim patnjama, kaznit će se kaznom zatvora do jedne godine."

Zlostavljanje životinja s ovim slučajem nije prestalo, ali ulijeva nadu da će se svi budući slučajevi zlostavljanja zaustaviti i svi zlostavljači kazniti.

3. PRIJEVOZ ŽIVIH ŽIVOTINJA I BORBA ZA PRAVA ŽIVOTINJA

Sve životinje rađaju se jednake pred životom i imaju jednaka prava na postojanje, nijedna životinja ne smije biti izložena zlostavljanju ili okrutnosti.³³

Svake godine najmanje 1 milijarda ptica i 37 milijuna živih krava, svinja, ovaca, koza i kopitara prevoze se na velike udaljenosti izvan i unutar Europske unije.³⁴ Zbog velikih udaljenosti putovanja traju i po nekoliko dana te su životinje iscrpljene, podliježu dehidraciji, bolestima, a neke i smrti. Tih muka nisu pošteđene ni novorođene životinje, slabe, starije. Telići koji još sisaju prisiljeni su satima stajati u prenatrpanim kamionima, bez hrane i odmora. Još je gora situacija s prijevozom izvan Europske unije koji traje satima i danima, a životinje po dolasku čeka brutalan tretman. Istraživanje organizacije Eyes of Animals i TSB/AWF koje je provedeno od 2010. do 2015. godine pokazalo je da 70% kamiona koji su pregledani na bugarskoj granici, krši transportne regulacije Europske unije.³⁵ Situacije su u tim kamionima bile zaprepašujuće, životinje su bile izglednjava, ostavljene bez vode u kamionu parkiranom na otvorenom suncu tijekom 24 sata i ovce koje su čekale pet dana nastavak putovanja, gazeći po truplima mrtve janjadi koja im je uginula pod nogama.

Prijevoz i transport živih životinja ograničava se na osam sati prema trenutačnim propisima Europske unije,³⁶ a za druga su putovanja određeni i drugi zakonski uvjeti i pravila koja se trebaju poštovati. Svinje i konji mogu putovati bez prekida i odmora 24 sata, ali nakon toga moraju biti istovareni, napojeni, nahranjeni i odmoreni najmanje 24 sata.

³² Kazneni zakon, Narodne novine, broj 125/2011, 144/2012, 56/2015, 61/2015, 101/2017.

³³ Povelja UN-a o zaštiti životinja čl.1 i 2. <http://www.prijatelji-zivotinja.hr/index.hr.php?id=569>.

³⁴ Protiv prijevoza živih životinja, <http://www.prijatelji-zivotinja.hr/index.hr.php?id=3206>, pristupljeno 18. veljače 2018.

³⁵ *Ibid.*

³⁶ Uredba Vijeća (EZ) br.1/2005 o zaštiti životinja tijekom prijevoza i s prijevozom povezanih postupaka i izmjena direktiva 64/432/EEZ i 93/119/EZ i Uredbe (EZ) br.1255/97.

3.1. PRAVNO UREĐENJE PRIJEVOZA ŽIVIH ŽIVOTINJA U EUROPSKOJ UNIJI I REPUBLICI HRVATSKOJ

Kao što je već rečeno, početkom prošloga stoljeća počelo se intenzivnije brinuti o životinjama i njihovim pravima. Nedovoljnost zaštite životinja rezultirala je u nacionalnim pravnim porecima donošenjem niza konvencija i akata koji su trebali pomoći da se podigne razina standarda pravne zaštite pojedinih kategorija životinja.³⁷ Vrlo važnu ulogu u pravnoj zaštiti životinja preuzima Komisija Europske unije, dajući nužne dopune manjkavim konvencijama i nacionalnim zakonima na taj način što donosi obvezujuće uredbe za koje je ovlaštena. Europska unija uvelike je doprinijela zaštiti životinja, pa je broj akata koji uređuju ta pitanja u znatnome porastu u posljednje vrijeme. Stoga ćemo se u ovom radu baviti samo nacionalnim aktima i aktima Europske unije koji se odnose na uvjete i zaštitu životinja tijekom prijevoza.

Najprije ćemo se osvrnuti na zakonodavstvo Europske unije koje se odnosi na pitanje zaštite životinja tijekom prijevoza. Većina država članica ratificirala je Europsku konvenciju za zaštitu životinja tijekom međunarodnog prijevoza³⁸ i Vijeće je ovlastilo Komisiju da u ime Zajednice dogovori revidiranu verziju Europske konvencije za zaštitu životinja tijekom međunarodnog prijevoza.³⁹ Uredba Vijeća (EZ) br. 1/2005 o zaštiti životinja tijekom prijevoza i s prijevozom povezanih postupaka i izmjeni direktiva 64/432/EEZ, 93/119/EZ i Uredbe (EZ) br. 1255/97⁴⁰ govori o dobrobiti životinja na dugom putovanju, uključujući i životinje za klanje, uz što je više moguće ograničen prijevoz. Dobrobit životinja tijekom prijevoza obuhvaća uvjete njihove zaštite. Nitko ne smije ugroziti dobrobit životinja u prijevozu. Vijeće je 2001. godine pozvalo Komisiju da donese prijedlog kojim će se osigurati i poboljšati zaštita i dobrobit životinja, spriječiti širenje i pojava zaraznih bolesti te uvesti stroge uvjete kojima bi se spriječila bol i patnja životinja u prijevozu i njihova dobrobit i zaštita nakon prijevoza.⁴¹ Prijevoz životinja i njihova dobrobit ne uključuje samo prijevoznike, nego i poljoprivrednike, trgovce, sabirne centre i klaonice.⁴²

³⁷ Visković, Nikola, Međunarodna pravna zaštita životinja, Socijalna ekologija: časopis za ekološku misao i sociološka istraživanja okoline, Vol. 1, No. 3, 1992., str. 287.

³⁸ European Convention for the Protection of Animals during International Transport 1968., <https://rm.coe.int/1680072317>, pristupljeno 3. ožujka 2018.

³⁹ European Convention for the Protection of Animals during International Transport 2003., <https://rm.coe.int/1680083710>, pristupljeno 3. ožujka 2018.

⁴⁰ Uredba Vijeća (EZ) br.1/2005 o zaštiti životinja tijekom prijevoza i s prijevozom povezanih postupaka i izmjena direktiva 64/432/EEZ i 93/119/EZ i Uredbe (EZ) br.1255/97, *op. cit.* (bilj. 36).

⁴¹ Preambula Uredbe Vijeća (EZ) br. 1/2005 o zaštiti životinja tijekom prijevoza i s prijevozom povezanih postupaka i izmjena direktiva 64/432/EEZ i 93/119/EZ i Uredbe (EZ) br. 1255/97, točka 4.

⁴² Preambula Uredbe Vijeća (EZ) br. 1/2005 o zaštiti životinja tijekom prijevoza i s prijevozom povezanih postupaka i izmjena direktiva 64/432/EEZ i 93/119/EZ i Uredbe (EZ) br. 1255/97, točka 16.

Za potrebe ovog rada svakako treba spomenuti Uredbu (EU) br. 576/2013 Europskog parlamenta i Vijeća o nekomercijalnom premještanju kućnih ljubimaca i o stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 998/2003.⁴³ Uredba se primjenjuje na nekomercijalno premještanje kućnih ljubimaca u državu članicu iz druge države članice ili iz državnog područja ili treće zemlje. Prema čl. 3, t. a) Uredbe nekomercijalno premještanje znači svako premještanje koje nema za cilj prodaju ili prijenos vlasništva kućnog ljubimca. Kućni ljubimci su prema čl. 3, t. b) Uredbe životinje navedene u Prilogu I. (psi, mačke, pitome vretice i dr. v. Prilog I.) u pratnji svog posjednika ili ovlaštene osobe tijekom nekomercijalnog premještanja koja ostaje tijekom takvog nekomercijalnog premještanja pod odgovornošću posjednika ili odgovorne osobe. Iako se Uredba primjenjuje na sve vrste prometa nešto o njoj ćemo detaljnije govoriti u poglavlju o zračnom prometu (v. *supra* 4. 2.). Ovo nije jedina uredba koja se bavi zaštitom životinja, u nastavku rada spomenuti ćemo još neke.

U Republici Hrvatskoj zaštita životinja uređuje se ponajprije Zakonom o zaštiti životinja⁴⁴ koji je u skladu s aktima Europske unije. Povijesnim postignućem mnogi smatraju donošenje tog Zakona koji je stupio na snagu 26. listopada 2017. godine.⁴⁵ U odnosu na dotadašnji zakon, Zakon o zaštiti životinja (Narodne novine, broj 37/2013, 125/2013) zabranjuje ubijanje životinja u skloništima te predviđa veće kazne za neodgovorne vlasnike.

Prvi zakon kojim se nastojalo štititi životinje bio je Zakon o dobrobiti životinja.⁴⁶ Kada je stupio na snagu 1999. odmah je bilo vidljivo da je nedostatan za donošenje podzakonskih akata kojima bi se štitile životinje, njihovo zdravlje te dobrobit. Republika Hrvatska 2003. godine podnijela je zahtjev za punopravno članstvo u Europskoj uniji. Kada je dobila status kandidata za članstvo u Europskoj uniji, od nje je bilo zahtijevano da svoje zakonodavstvo iz područja zaštite životinja uskladi sa zakonodavstvom Unije. Upravo zbog toga donesen je 2006. godine Zakon o zaštiti životinja.⁴⁷ Osim promjene u nazivu, jedna od važnijih razlika u odnosu na Zakon o dobrobiti životinja jest ta da je novim Zakonom zabranjeno držanje divljih životinja u cirkusu. Prema mišljenjima aktivista koji se bave zaštitom životinja, ni Zakon iz 1999., a ni zakoni iz 2006. i 2013. nisu dovoljno zaštitili životinje. No novim Zakonom iz 2017., znatno se promijenio pogled na životinje. Novim Zakonom povećane su kazne za napuštanje životinja, stavljen je naglasak na

⁴³ Uredba (EU) br. 576/2013 Europskog parlamenta i Vijeća o nekomercijalnom premještanju kućnih ljubimaca i o stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 998/2003, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R0576&from=EN>, pristupljeno 21. veljače 2018.

⁴⁴ Zakon o zaštiti životinja, Narodne novine, broj 102/2017.

⁴⁵ Dana 26. listopada 2017. stupio je na snagu novi Zakon o zaštiti životinja, <http://www.prijatelji-zivotinja.hr/index.hr.php?id=3362>, pristupljeno 14. veljače 2018.

⁴⁶ Zakon o dobrobiti životinja, Narodne novine, broj 19/1999.

⁴⁷ Zakon o zaštiti životinja, Narodne novine, broj 135/2006.

odgovornost građana da osiguraju prikladne uvjete za pse i omoguće im slobodno kretanje, propisuje svim jedinicama lokalne samouprave obvezu financiranja osnivanja i rada skloništa za napuštene životinje, uz to stupa odmah i prekršajna odredba, sada sve županije moraju imati sklonište za životinje te propisuje mnoge druge pozitivne odredbe.⁴⁸

Zakonom o zaštiti životinja iz 2017. propisuje se odgovornost i obveze fizičkih i pravnih osoba radi zaštite životinja tijekom korištenja, što uključuje zaštitu njihova života, zdravlja i dobrobiti, način postupanja sa životinjama, uvjeti koji su potrebni za zaštitu životinja pri držanju, uzgoju, izvođenju zahvata na životinjama, usmrćivanju, prijevozu, korištenju životinja u znanstvene svrhe, držanju životinja u zoološkim vrtovima, u cirkusima i drugim predstavama, pri prodaji kućnih ljubimaca te postupanje s napuštenim i izgubljenim životinjama, inspekcijски nadzor i prekršajne odredbe.⁴⁹

Zakon o zaštiti životinja primjenjuje se na sve životinje kralježnjake, ali se ne primjenjuje na lovišta i divljači te na ribolov.⁵⁰ Prema Zakonu zabranjeno je svako ozljeđivanje, nanošenje boli, usmrćivanje, ugrožavanje i izlaganje strahu i bolestima životinja (čl. 5., st. 1.). U članku 5. st. 2. u točkama od 1. do 38. naveden je niz zabrana koje moraju poštovati pa tako, među ostalim, zabranjeno je uzgajati životinje tako da trpe bol, patnju i strah te ih namjerno ozljeđivati, protivno pravilima struke odnosno najnovijim znanstvenim dostignućima, uvoziti i prodavati životinje koje potječu iz uzgoja, zajedničko držanje nezdrughljivih životinja, čupanje perja živoj peradi, izlaganje pasa s kupiranim ušima i repovima, osim lovačkih pasa, trčanje životinja privezanih uz motorno prijevozno sredstvo koje je u pokretu i mnoge druge. Zakon definira pojedine pojmove pa tako prijevoz znači “premještanje životinje prijevoznim sredstvom u nekomercijalne svrhe, uključujući postupke pri polasku i dolasku na krajnje odredište.”⁵¹

Pri prijevozu životinja potrebno je udovoljiti sljedećim uvjetima:

1. prijevozna sredstva moraju se konstruirati, izraditi, održavati i njima se mora upravljati tako da se izbjegne ozljeđivanje i patnja životinje te sigurnost
2. tijekom putovanja mora biti osigurano primjereno prozračivanje i životinje moraju biti zaštićene od nepovoljnih uvjeta prilikom vremenske nepogode
3. uvjeti prijevoza moraju se redovno održavati i provjeravati
4. mora se osigurati dovoljna podna površina da životinje mogu leći, ležati, ustati i visina da mogu stajati u svom prirodnom položaju

⁴⁸ Dana 26. listopada 2017. stupio na snagu novi Zakon o zaštiti životinja, *op. cit.* (bilj. 45).

⁴⁹ Zakon o zaštiti životinja Narodne novine, broj 102/2017, članak 1.

⁵⁰ *Ibid.*, članak 3., st. 3.

⁵¹ *Ibid.*, članak 4.

5. u odgovarajućim razmjercima mora im se osigurati voda i hrana, prikladan ležaj koji će osigurati udobnost te prirodno upijanje fekalija
6. osigurati odgovarajuću skrb
7. za životinje koje žive u vodi mora se osigurati dovoljna količina vode odgovarajuće temperature i kisik, ovisno o pojedinoj vrsti životinje
8. visokobređe ženke u visokoj četvrtini bređosti i ženke u prvim tjednima nakon poroda ne smatraju se sposobnima za prijevoz, osim ako je potrebna veterinarska pomoć.⁵²

Lex specialis koji podrobnije uređuje prijevoz životinja i zaštitu tijekom samog prijevoza je Pravilnik o zaštiti životinja tijekom prijevoza i s prijevozom povezanih postupaka.⁵³ Prvi pravilnik koji je donesen nakon Zakona o dobrobiti životinja iz 1999. bio je Pravilnik o uvjetima i načinu prijevoza životinja⁵⁴ iz 2001. godine. U tom Pravilniku točno se određivalo na koga se odnosi prijevoz, ali i na koga ne. Pa je tako članak 2. glasio: "Ovaj Pravilnik odnosi se na prijevoz: a) domaćih kopitara, goveda, ovca, koza i svinja, b) peradi, domaćih ptica i kunića, c) drugih sisavaca i ptica, d) drugih kralježnjaka i hladnokrvnih životinja. A ne odnosi se na prijevoz: a) koji nije u komercijalne svrhe, b) pojedinačnih životinja u pratnji fizičke osobe koja je odgovorna za životinju tijekom prijevoza, c) kućnih ljubimaca u pratnji njihovih vlasnika, d) od strane stočara ili uzgajivača uporabom poljoprivrednih vozila ili prijevoznih sredstava koja im pripadaju, ako zemljopisne okolnosti nalažu nekomercijalno sezonsko preseljenje određenih vrsta životinja u druga klimatska područja, e) na udaljenost do 50 km računajući od početka prijevoza životinja do mjesta odredišta." Pravilnik je sadržavao i opće uvjete za prijevoz domaćih kopitara, goveda, ovaca, koza i svinja, također i s obzirom na vrstu prijevoznog sredstva. Pa je s obzirom na to sadržavao posebne odredbe za prijevoz željeznicom, za cestovni prijevoz, za pomorski ili riječni promet i za zračni prijevoz. Osim toga, sadržavao je odredbe za prijevoz peradi, domaćih ptica i kunića, za prijevoz domaćih pasa i mačaka, za prijevoz drugih sisavaca i ptica te drugih vrsta kralježnjaka i hladnokrvnih životinja. Sadržavao je odredbe koje su govorile o obvezama organizatora prijevoza i prijevoznika. Pa su tako životinje prije stavljanja u promet morale biti propisno označene i morale su posjedovati propisanu dokumentaciju koja nadležnim vlastima omogućuje provjeru: njihova podrijetla i vlasništva, mjesta polaska pošiljke i mjesta odredišta, datum i vrijeme polaska.⁵⁵ Ovaj Pravilnik prestao je važiti stupanjem na snagu Pravilnika o uvjetima i načinu prije-

⁵² *Ibid.*, članak 12.

⁵³ Pravilnik o zaštiti životinja tijekom prijevoza i s prijevozom povezanih postupaka Narodne novine, broj 12/2011.

⁵⁴ Pravilnik o uvjetima i načinu prijevoza životinja, Narodne novine, broj 71/2001.

⁵⁵ *Ibid.*, članak 46.

voza životinja⁵⁶ iz 2005 koji je velikom većinom imao iste odredbe kao i pravilnik iz 2001. Novi Pravilnik o zaštiti životinja tijekom prijevoza i s prijevozom povezanih postupaka⁵⁷ donesen je 2007. godine te osim naziva drukčije je i uređen u odnosu na prethodna dva pravilnika. Ovaj Pravilnik primjenjuje se na prijevoz živih kralježaka, uključujući i veterinarske preglede koje obavljaju granični veterinarski inspektori, a ne primjenjuje se na prijevoz životinja koji se ne obavlja u vezi s nekom gospodarskom djelatnošću i na prijevoz životinja izravno u veterinarske organizacije i veterinarske ambulante privatne prakse ili iz njih prema savjetu veterinaru.⁵⁸

Posljednji pravilnik koji je donesen Pravilnik je iz 2011. godine koji je znatno poboljšan u odnosu na prethodne. Pravilnik o zaštiti životinja tijekom prijevoza i s prijevozom povezanih postupaka određuje mnoge odredbe koje su zajedničke za sve grane prometa te sadrži posebne odredbe koje se odnose na točno određenu granu prometa. Ovaj Pravilnik primjenjuje se na prijevoz živih kralježnjaka te na veterinarske preglede koje obavljaju granični veterinarski inspektori.⁵⁹ Organizatori⁶⁰ moraju za svako putovanje osigurati da se dobrobit životinja ne ugrozi nedovoljnom koordinacijom pojedinih dijelova putovanja i da se u obzir uzmu vremenski uvjeti te da fizička osoba u svakom trenutku preda na uvid veterinarskom inspektor/službenom veterinaru podatke o dnevniku puta, tijekom i završetku putovanja.⁶¹ Nitko ne smije prevoziti životinje ako u prijevoznom sredstvu nema isprave u kojima je navedeno:

- a) njihovo podrijetlo i vlasništvo
- b) njihovo mjesto polaska
- c) datum i vrijeme polaska
- d) predviđeno mjesto odredišta
- e) očekivano trajanje predviđenog putovanja.⁶²

⁵⁶ Pravilnik o uvjetima i načinu prijevoza životinja, Narodne novine, broj 116/2005.

⁵⁷ Pravilnik o zaštiti životinja tijekom prijevoza i s prijevozom povezanih postupaka, Narodne novine, broj 7/2007.

⁵⁸ *Ibid.*, članak 1.

⁵⁹ Pravilnik o zaštiti životinja tijekom prijevoza i s prijevozom povezanih postupaka, Narodne novine, broj 12/2011, članak 1.

⁶⁰ *Ibid.*, "Organizator" prema čl. 2., t. 17., *Pravilnika o zaštiti životinja*, "tijekom prijevoza i s prijevozom povezanih postupaka je prijevoznik koji je sklopio ugovor s najmanje još jednim prijevoznikom za dio putovanja; ili fizička ili pravna osoba koja je sklopila ugovor s više prijevoznika za putovanje; ili osoba koja je potpisala Dio 1. dnevnika puta iz Dodatka III. navedenog Pravilnika."

⁶¹ *Ibid.*, članak 5., st. 3.

⁶² *Ibid.*, članak 4., st. 1.

Uprava za veterinarstvo izdaje prijevoznicima odobrenje za obavljanje prijevoza pod uvjetom da

- a) podnositelji zahtjeva imaju sjedište u Republici Hrvatskoj ili, u slučaju da podnositelji zahtjeva nemaju sjedište u Republici Hrvatskoj, imaju predstavništvo u Republici Hrvatskoj
- b) podnositelji zahtjeva dokažu da imaju na raspolaganju dovoljno odgovarajućeg osoblja, opreme i operativnih postupaka koji im omogućuju postupanje u skladu s odredbama Pravilnika, uključujući prema potrebi i Vodiče dobre prakse
- c) podnositelji zahtjeva ili njihovi predstavnici nisu teže prekršili zakonodavstvo u odnosu na zaštitu životinja u posljednje tri godine prije podnošenja zahtjeva.⁶³

4. PRIJEVOZ KUĆNIH LJUBIMACA

Svjedoci smo svakodnevnom prijevozu životinja te s obzirom na to postoji i potreba da se regulira prijevoz životinja za svaku granu prometa kako bi se zaštitile same životinje koje se prevoze, ali i osobe koje koriste prijevoz. U daljnjem tekstu analizirat ćemo prijevoz životinja u svakoj grani prometa, a to su: cestovni, željeznički, zrakoplovni i pomorski promet.

4.1. ŽELJEZNIČKI PRIJEVOZ

Željeznički promet dio je kopnenog prometa, odvija se kopnenim putem određenim linijama – prugama, odnosno tračnicama.⁶⁴ Razvoj željezničkog prometa bio je brz i vrlo bitan za napredak čovječanstva.⁶⁵ Prijevoz životinja željeznicom jednako je važan kao i prijevoz u ostalim granama prometa, iako se može reći da je ovaj način prijevoza životinja u opadanju. Uzrok tomu jest što na željeznici ima mnogo formalnosti koje usporavaju prijevoz, zatim nemogućnosti isporuke životinja točno na mjesto konačnog odredišta, ali te nedostatke nadomješta cestovni promet koji je katkad i ekonomičniji pa je upravo zbog tih prednosti potisnuo prijevoz živih životinja željeznicom.⁶⁶

⁶³ *Ibid.*, članak 10., st. 1.

⁶⁴ Vasilj, Aleksandra; Činčurak Erceg, Biljana, Prometno pravo i osiguranje, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Pravni fakultet Osijek, Osijek, 2016., str. 125.

⁶⁵ *Ibid.*

⁶⁶ Štrumberger, Nada, Prijevoz živih životinja željeznicom, *Promet*, Vol. 6, No. 5, Zagreb, 1994., str. 133.

Prema Uredbi (EZ) br. 1371/2007 Europskog parlamenta i Vijeća o pravima i obvezama putnika u željezničkom prometu⁶⁷ definirani su pojedini pojmovi. Pod općim uvjetima prijevoza podrazumijevaju se uvjeti prijevoznika u obliku općih uvjeta ili tarifa koji su na snazi u skladu s pravom u pojedinoj državi članici i koji su sklapanjem ugovora o prijevozu postali njegov sastavni dio.⁶⁸ U članku 12. navedene Uredbe stoji da putnik sa sobom može ponijeti predmete kojima se lako rukuje (priručna prtljaga) kao i žive životinje, sukladno Općim uvjetima prijevoza, također vrijedi i za velike predmete.

Dakle vidimo da je zakonodavstvo dopustilo prijevoznicima da preko općih uvjeta uredi uvjete i načine prijevoza živih životinja. Kao primjer prijevoznika koji dopušta prijevoz životinjama uzeli smo Hrvatske željeznice d. o. o. Stoga Hrvatske željeznice d. o. o. na svojim mrežnim stranicama pružaju korisnicima uvid u uvjete i način prijevoza životinja.⁶⁹ Oni navode da je prijevoz manjih kućnih ljubimaca, službenih pasa i pasa vodiča (pomagača) dopušten uz predočenje veterinarske knjižice. Detaljnije su naveli koje životinje se smiju prevoziti, do koje visine i na koji način. Pa je tako u vlakovima dopušteno prevesti:

- a) male pripitomljene životinje (psi visine do 30 cm, mačke i male pitome životinje) zatvorene u ručne transportne kutije (krletke, košare ili drugo) koje se mogu smjestiti kao ručna prtljaga
- b) male pse (visine do 30 cm) koji se mogu držati u krilu
- c) službene pse koje vode zaposlenici MUP-a, HV-a, lovci i pripadnici Gorske službe spašavanja te registrirane spasilačke pse
- d) pse vodiče/pomagače u pratnji slijepih osoba, osoba s invaliditetom i trenera koji školuju takve pse. Na temelju predočene valjane radne iskaznice navedene osobe u pratnji psa imaju pravo na slobodan pristup javnim mjestima predviđenim za putnike (peroni, čekaonice, uredi i slično)
- e) ostale pse (više od 30 cm) ako imaju veterinarsku knjižicu iz koje je vidljivo vlasništvo psa, oznaka (mikročip) i redovitost cijepljenja. Takvi se psi moraju vezati na kratko i imati brnjicu. Psi bez veterinarske knjižice ne primaju se na prijevoz.⁷⁰

⁶⁷ Uredba (EZ) br. 1371/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 23. listopada 2007. o pravima i obvezama putnika u željezničkom prometu, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32007R1371&from=HR>, pristupljeno 19. veljače 2018.

⁶⁸ *Ibid.*, članak 3., st. 13.

⁶⁹ HŽ d.o.o. – prijevoz kućnih ljubimaca, <http://www.hzpp.hr/prijevoz-kucnih-ljubimaca?m=336&mp=335>, pristupljeno 19. veljače 2018.

⁷⁰ *Ibid.*

Što se tiče odgovornosti putnika, putnik koji je uveo psa u vlak odgovoran je za njegovo ponašanje te će sam nadoknaditi eventualnu štetu koju pas nanese drugim putnicima u vlaku ili onečisti vlak.⁷¹

Kroz analizu prijevoza životinja u željezničkom prometu naišli smo na mnogobrojna neugodna iskustva korisnika takvog načina prijevoza, čak više nego u ostalim granama. Zaključak je da se opći uvjeti prijevoza životinja tumače proizvoljno. Prema onome što smo pročitali, zapravo kondukteri prema svojoj slobodnoj volji odlučuju hoće li pustiti životinju na prijevoz ili ne. To ne bi smjelo biti tako s obzirom na postojanje općih uvjeta koji reguliraju prijevoz životinja. Kondukter je službena osoba koja se prva treba pridržavati tih uvjeta.

4.2. ZRAČNI PROMET

Zračni promet je najmlađa grana prometa koja se počela snažnije razvijati u 20. stoljeću te je ujedno najbrža i najsigurnija vrsta prijevoza.⁷² U Republici Hrvatskoj zračni promet regulira se najprije Zakonom o zračnom prometu, Zakonom o obveznim i stvarnopravnim odnosima u zračnom prometu, Zakonom o osnutku Hrvatske kontrole zračne plovidbe te Zakonom o zračnim lukama, ali ni u jednom od tih zakona nisu pronađene nikakve odredbe koje se tiču prijevoza životinja.

Pravilnik o zaštiti životinja tijekom prijevoza i s prijevozom povezanih postupaka sadrži odjeljak u kojemu su naznačene dopunske odredbe za zračni prijevoz. U tom odjeljku stoji da se životinje moraju prevoziti u spremnicima, oborima ili kutijama koji odgovaraju pojedinim vrstama i u skladu su s propisima za žive životinje Međunarodne udruge za zračni prijevoz (IATA) te osim toga životinje se moraju prevoziti u uvjetima u kojim se kvaliteta zraka, temperatura i tlak mogu održavati u odgovarajućim granicama tijekom čitavog putovanja, a s obzirom na vrstu životinja.

Međunarodna udruga za zračni prijevoz (IATA)⁷³ donijela je odredbe o uvjetima prema kojima životinje mogu putovati unutar granica Europske unije, kao i uvjete koji se odnose na države koje nisu članice Europske unije. IATA navodi da psi, mačke i pitome vretice moraju doći iz gospodarstava ili poduzeća koja su registrirana od strane nadležnog tijela te ne podliježu nikakvoj zabrani zbog zdravstvenog stanja (uključujući i bjesnoću) i koja se obvezuje redovito pregledavati te životinje i da udovolji za-

⁷¹ *Ibid.*

⁷² Vasilj, Aleksandra; Činčurak Erceg, Biljana, *op. cit.* (bilj. 64), str. 149.

⁷³ Više na <http://www.iata.org/Pages/default.aspx>, pristupljeno 21. veljače 2018.

htjevima koji osiguravaju dobrobit držanih životinja.⁷⁴ Životinje moraju biti označene implantacijom transpondera. Uredba (EU) br. 576/2013 Europskog parlamenta i Vijeća o nekomercijalnom premještanju kućnih ljubimaca i o stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 998/2003⁷⁵ navodi da se kućni ljubimci (psi, mačke i pitome vretice) smatraju označenima ako nose jasno čitljivu tetovažu ili sustav elektroničnog označivanja ("transponder").⁷⁶ Implantacija transpondera spada u invazivne intervencije i potrebne su određene kvalifikacije za njezinu provedbu, stoga bi ih mogla ugrađivati samo odgovarajuće kvalificirana osoba.⁷⁷ Definicija transpondera prema Uredbi glasi: "transponder" znači pasivni samoočitavajući radiofrekvencijski identifikaciji uređaj.⁷⁸

Prema istoj Uredbi životinje koje se spremaju na put moraju biti cijepljene protiv bjesnoće kod ovlaštenog veterinarar. Cjepivo protiv bjesnoće mora:

- a) biti cjepivo koje nije živo modificirano cjepivo i spada u jednu od sljedećih kategorija: -inaktivirano cjepivo s najmanje jednom antigenskom jedinicom po dozi ili rekombinirano cjepivo koje izražava imunizirajući glikoprotein virusa bjesnoće u živom virusnom vektoru
- b) kada se upotrebljava u državi članici, mora imati odobrenje za stavljanje u promet u skladu s člankom 5. Direktive 2001/82/EZ ili člankom 3. Uredbe (EZ) br. 726/2004
- c) kada se upotrebljava na državnom području ili u trećoj zemlji, mora imati odobrenje ili dozvolu nadležnog tijela i ispunjavati barem zahtjeve iz relevantnog dijela Poglavlja o bjesnoći u Priručniku o dijagnostičkim testovima i cjepivima za kopnene životinje Svjetske organizacije za zdravlje životinja.⁷⁹

Cijepljenje protiv bjesnoće mora ispunjavati sljedeće uvjete:

- a) cijepljenje obavlja ovlašten veterinar
- b) kućni ljubimac mora imati barem 12 tjedana na datum cijepljenja

⁷⁴ Travel's Pet Corner, <http://www.iata.org/whatwedo/cargo/live-animals/pets/Pages/pets-countries-regs.aspx>, pristupljeno 21. veljače 2018.

⁷⁵ Uredba (EU) br. 576/2013 Europskog parlamenta i Vijeća o nekomercijalnom premještanju kućnih ljubimaca i o stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 998/2003, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R0576&from=EN>, pristupljeno 21. veljače 2018.

⁷⁶ Preambula Uredbe (EU) br. 576/2013 Europskog parlamenta i Vijeća o nekomercijalnom premještanju kućnih ljubimaca i ostavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 998/2003, točka 12.

⁷⁷ Preambula Uredbe (EU) br. 576/2013 Europskog parlamenta i Vijeća o nekomercijalnom premještanju kućnih ljubimaca i ostavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 998/2003, točka 13.

⁷⁸ Uredba (EU) br. 576/2013 Europskog parlamenta i Vijeća o nekomercijalnom premještanju kućnih ljubimaca i o stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 998/2003, članak 3., st. 5.

⁷⁹ *Ibid.*, Prilog III. Zahtjevi u pogledu valjanosti cijepljenja protiv bjesnoće.

- c) ovlaštenu veterinar ili službeni veterinar navodi datum cijepjenja u odgovarajućem dijelu identifikacijskog dokumenta
- d) datum cijepjenja iz točke (c) nije raniji od datuma ugradnje transpondera ili tetovaže ili datuma očitovanja transpondera ili tetovaže navedenog u odgovarajućem dijelu identifikacijskog dokumenta
- e) razdoblje valjanosti cijepjenja počinje uspostavom zaštitnog imuniteta koje nije kraće od 21 dan od zaključenja protokola cijepjenja kojeg zahtijeva proizvođač za primarno cijepjenje i nastavlja se do kraja razdoblja zaštitnog imuniteta kako je određeno u tehničkim specifikacijama odobrenja za stavljanje u promet.⁸⁰

Svaka životinja mora imati putovnicu koju izdaje i popunjava ovlaštenu veterinar.⁸¹ Izdavanje putovnice regulirano je Zakonom o veterinarstvu⁸² u kojem je navedeno da je izdavanje putovnice i unošenje podataka u Upisnik kućnih ljubimaca te cijepjenje pasa, mačaka i pitomih vretica obveza veterinarske organizacije i ambulante veterinarske prakse koje su za to ovlaštene, a troškove označavanja i izdavanja putovnice te upisa u Upisnik kućnih ljubimaca plaća posjednik.⁸³ Upisnik kućnih ljubimaca vodi Uprava.⁸⁴ Uprava je ustrojstvena jedinica nadležnog ministarstva koja obavlja poslove službene veterinarske kontrole i nadzora nad provedbom veterinarskih propisa i drugih odgovarajućih standarda i preporuka Svjetske organizacije za zdravlja životinje.⁸⁵

Hrvatska zrakoplovna tvrtka Croatia Airlines d.d. na svojim mrežnim stranicama⁸⁶ objavila je opće uvjete prijevoza u kojima je reguliran i prijevoz životinja. U članku 8., st. 10. ima poseban odjeljak za životinje koji kaže da prijevoznik može prihvatiti na prijevoz samo putnikove pse i mačke. Oni će biti prevezeni samo ako se ispune određene pretpostavke. Putnik mora osigurati da su psi i mačke na odgovarajući način smješteni u

⁸⁰ *Ibid.*

⁸¹ Provedbena Uredba Komisije (EU) br. 577/2013 o obrascu identifikacijskih dokumenata za nekomercijalno premještanje pasa, mačaka i pitomih vretica, o sastavljanju popisa državnih područja i trećih zemalja i o zahtjevima koji se odnose na format, izgled i jezik izjava kojima se potvrđuje sukladnost s određenim uvjetima predviđenim u Uredbi (EU) br. 576/2013 Europskog parlamenta i Vijeća. Prilog III. Obrasci putovnica za nekomercijalno premještanje pasa, mačaka ili pitomih vretica <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:02013R0577-20141229&from=EN>, pristupljeno 21. veljače 2018.

⁸² Zakon o veterinarstvu, Narodne novine, broj 82/2013, 148/2013.

⁸³ *Ibid.*, članak 45., st. 4. i 5.

⁸⁴ *Ibid.*, članak 45., st. 2. Uprava nadležna za poslove veterinarstva je ustrojstvena jedinica ministarstva nadležnog za poslove poljoprivrede koja obavlja poslove službene veterinarske kontrole i nadzora nad provedbom veterinarskih propisa i drugih odgovarajućih standarda i preporuka Svjetske organizacije za zdravlje životinja.

⁸⁵ *Ibid.*, članak 3., t. 63.

⁸⁶ Croatia Airlines d.d. – opći uvjeti prijevoza, <http://www.croatiaairlines.com/hr/pravne-obavijesti/Opci-uvjeti-prijevoza>, pristupljeno 19. veljače 2018.

odgovarajuće kaveze ili druge spremnike⁸⁷ te da su popraćeni valjanom zdravstvenom potvrdom te potvrdom o cijepljenju, ulaznim dozvolama i ostalim dokumentima koje zahtijevaju zemlje u koje ili preko kojih se prijevoz obavlja. Nadalje, u istom članku kaže da prijevoz može biti uvjetovan nekim dodatnim uvjetima koje je odredio prijevoznik, a obavijesti o tim uvjetima putnik može zahtijevati od prijevoznika. U članku 8. st. 10. t. 2. stoji da životinje, ako su prihvaćene kao prtljaga, zajedno s njihovim kavezom ili spremnikom te hranom koja se prevozi, neće se moći predati kao dio prtljage koji se prevozi besplatno, nego će biti višak prtljage za koju će putnik platiti prevozninu što se primjenjuje. Što se tiče pasa vodiča koji su u pratnju osoba oštećena vida ili trenera, bit će, zajedno s kavezom ili spremnikom te hranom, sukladno uvjetima koje je odredio prijevoznik, prevezeni besplatno i neće se uračunavati u dopušteno besplatno prevezenu prtljagu.⁸⁸ Prijevoznik se ogradio od odgovornosti, tako što je u t. 4. naveo da u neće biti odgovoran za ozljedu, gubitak, bolest ili smrt životinje ili pak u slučaju da životinji bude uskraćen ulazak u bilo koju zemlju, državu ili teritorij ili prelazak preko njih.

Zračni promet danas je najsigurniji način prijevoza kako za ljude tako i za životinje, za razliku od cestovnog promet koji je najmanje siguran. No ta sigurnost ima i visoku cijenu pa je vlasnicima kućnih ljubimaca mnogo lakše putovati vlakom, automobilom i sl. jer je ta vrsta prijevoza mnogo jeftinija nego zrakoplov. Ipak putovanje zrakoplovom znatno je kraćeg trajanja negoli ostalim prijevoznim sredstvima u ostalim granama prometa. Svakako možemo zaključiti i da je prijevoz životinja u ovoj grani prometa mnogo detaljnije uređen nego u ostalim granama prometa.

4.3. CESTOVNI PROMET

Cestovni promet je promet koji se najčešće koristi za prijevoz životinja. Prednost cestovnog prometa jest u tome što ga je lako kombinirati s drugim vrstama prijevoza, posebno s pomorstvom i plovidbom unutarnjim vodama.⁸⁹ Zakon o cestama kao *lex generalis* ne sadrži odredbe o prijevozu životinja. Zakon o prijevozu u cestovnom prometu⁹⁰ (u daljnjem tekstu: ZPC) u članku 1. uređuje uvjete i načine obavljanja djelatnosti prijevoza putnika i tereta u unutarnjem cestovnom prometu, agencijske djelatnosti u cestovnom prometu, djelatnosti pružanja kolodvorskih usluga, prijevoz za vlastite potrebe kao i nadležnosti tijela zaduženih za provođenje i nadzor nad provedbom ZPC-a. ZPC navodi da se *općim uvjetima prijevoza* smatra akt koji donosi prijevoznik, a kojim se utvrđuju uvjeti pod kojima se obavlja prijevoz (cjenik, ponašanje putnika, prijevoz

⁸⁷ Detaljnije na: Croatia Airlines d.d. – Posebne kategorije putnika/životinje, <http://www.croatiaairlines.com/hr/Informacije-o-putovanju/Posebne-kategorije-putnika/životinje>, pristupljeno 19. veljače 2018.

⁸⁸ Croatia Airlines d.d., *op. cit.* (bilj. 86), članak 8., st. 10., t. 3.

⁸⁹ Vasilj, Aleksandra; Činčurak Erceg, Biljana, *op. cit.* (bilj. 64), str. 99.

⁹⁰ Zakon o prijevozu u cestovnom prometu, Narodne novine, broj 82/2013.

životinja, prijevoz prtljage, ponašanje posade prema putnicima i dr.).⁹¹ Iz ove zakonske odredbe možemo vidjeti da je na prijevoznicima u cestovnom prometu da odrede hoće li dopustiti prijevoz životinja te uvjete pod kojima će životinje moći putovati, dakako, pridržavajući se Pravilnika o zaštiti životinja tijekom prijevoza i s prijevozom povezanih postupaka. S obzirom na to da svaki prijevoznik sam uređuje opće uvjete prijevoza, prije kretanja na put trebalo bi se raspitati dopušta li prijevoz životinja i pod kojim uvjetima.

Kao primjer autobusnog prijevoznika koji dopušta prijevoz kućnih ljubimaca navest ćemo Čazmatrans Nova d. o. o. U općim uvjetima koji su dostupni na njihovoj mrežnoj stranici⁹² stoji u čl. 22. da je dopušten prijevoz kućnih ljubimaca i to: psa visine grebena do 30 cm, mačke i pitomih malih životinja koji moraju biti smješteni u ručnim transportnim kutijama. U istom članku u stavku 2. piše da se kućni ljubimci iz prethodnog stavka smještaju u prtljažni prostor autobusa u adekvatnoj kutiji ili kavezu te se na taj način prevoze na odgovornost putnika. Što se tiče plaćanja prijevoza za kućnog ljubimca, stavak 3. kaže da putnik može predati na prijevoz jednog kućnog ljubimca, a za njegov prijevoz naplaćuje se karta u visini od 7,00 kuna. U članku 23. zabranjuje se primanje na prijevoz kućnih ljubimaca kao pošiljke bez pratnje.

Grad Osijek 2017. godine uveo je mogućnost da se psi mogu prevoziti u autobusnom i tramvajskom prometu. Gradsko trgovačko društvo Gradski prijevoz putnika d.o.o. Osijek⁹³ tako ima određene linije za tramvaje i autobuse u kojima putnici smiju u vozilo ući sa psom te su ta vozila posebno označena natpisom "Dog friendly". U posebno označenim vozilima dopušteno je prevoženje pasa na povodcu i sa zaštitnom košarom (brnjicom), a štenadi i patuljastih pasmina pasa, samo na povodcu.⁹⁴ Putnici koji u vozila javnog gradskog prijevoza uvode kućne ljubimce, dužni su ulaziti na prednja vrata, nositi pribor za čišćenje fekalija te očistiti površinu u vozilu koju njegov kućni ljubimac eventualno onečisti.⁹⁵ Prijevoz kućnih ljubimaca besplatan je u vozilima javnog gradskog prijevoza te je putnik koji je uveo kućnog ljubimca odgovoran za njegovo ponašanje i sam će nadoknaditi štetu koju kućni ljubimac nanese drugim putnicima u vozilu.⁹⁶

Cestovni način prijevoza životinja najčešći je način koji prakticira velik broj vlasnika kućnih ljubimaca. S takvim načinom prijevoza životinja susrećemo se svakodnevno bilo u tramvajima, autobusima itd. Svaki prijevoznik određuje svoje uvjete pod kojima pre-

⁹¹ *Ibid.*, članak 4., st. 1., t. 26.

⁹² Čazmatrans Nova d.o.o. – Opći uvjeti prijevoza, <https://cazmatrans.hr/documents/opci-uvjeti-prijevoza.pdf>, pristupljeno 17. veljače 2018.

⁹³ Gradski prijevoz putnika d.o.o. Osijek, <http://www.gpp-osijek.com/index.php>, pristupljeno 5. ožujka 2018.

⁹⁴ Prijevoz pasa u vozilima javnog prijevoza u Osijeku, <http://www.gpp-osijek.com/view-post.php?id=197>, pristupljeno 5. ožujka 2018.

⁹⁵ *Ibid.*

⁹⁶ *Ibid.*

vozi životinje i ti uvjeti nisu strogi i ne zahtijevaju strožu kontrolu kao kod zračnog prometa. No, kod ovog načina prijevoza i kod željezničkog prometa uvidjeli smo se da se većina prijevoznika ne pridržava općih uvjeta, smatramo da se i ovaj način prijevoza, koliko god bio jeftiniji i možda proceduralno lakši od prijevoza u zračnom prometu, treba postrožiti jer ipak je riječ o živim bićima i upravo zbog njih i njihove zaštite svaki pojedinac trebao bi se pridržavati pravila.

4.4. POMORSKI PROMET

Pomorstvo u širem značenju (morske luke, brodarstvo, brodogradnja, iskorištavanje organskih i mineralnih bogatstava mora, nautički turizam i dr.) uz ostale prateće djelatnosti (špedicijske, agencijske, carinske i dr.) trebalo bi biti jedan od prioritarnih smjernica u razvoju nacionalnoga gospodarstva, posebice onih zemalja gdje zemljopisni i geoprometni položaj upućuju na pomorsku orijentaciju.⁹⁷ Prijevoz životinja u pomorskom prometu nije ništa manje važan od prijevoza u ostalim granama.

Pomorski zakonik⁹⁸ ne sadrži odredbe koje se odnose na nekomercijalni prijevoz životinja.⁹⁹ Dopušta li se u pomorskom prometu prijevoz životinja i ako se dopušta, pod kojim uvjetima se dopušta, možemo vidjeti iz primjera Jadrolinije. Jadrolinija je društvo za linijski pomorski prijevoz putnika i tereta. Na svojim mrežnim stranicama objavili su opće uvjete koji se tiču lokalne linije¹⁰⁰ i međunarodne linije.¹⁰¹ Što se tiče prijevoza životinja na lokalnoj liniji, kućni ljubimci smiju se prevoziti samo ako ne predstavljaju

⁹⁷ Damić, Dražen, Pomorski promet i održivi razvoj u prometnoj politici, *Naše more: znanstveni časopis za more i pomorstvo*, Vol. 56, br. 3–4, Pomorski odjel Sveučilišta u Dubrovniku, 2009., str. 99.

⁹⁸ Pomorski zakonik, *Narodne novine*, broj 181/2004, 76/2007, 146/2008, 61/2011, 56/2013, 26/2015.

⁹⁹ Što se tiče prijevoza životinja općenito, Pomorski zakonik samo navodi da se iznimno odgovornost prijevoznika smije ugovorom mijenjati u prijevoznikovu korist u slučaju oštećenja, manjka ili gubitke tereta nastalog prije početka ukrcajanja ili nakon iskrcaja, štete zbog zakašnjenja, prijevoza stvari koji je na temelju suglasnosti krcatelja smješten na palubi i zbog prijevoza živih životinja. To nam govori da prijevoznik ima pravo umanjiti ili isključiti odgovornost za štetne posljedice prijevoza životinja. Takve klauzule uvrštene su u teretnice, teretne listove ili zaključnice pa glase npr. "Ship not responsible for death and/or escape of the animals" itd. Grabovac, Ivo, Obveznopравни odnosi u prijevozu živih životinja morem, *Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu*, Vol. 45, No. 160, 2006., str. 25. Grabovac također pojašnjava i da Haaška pravila nisu regulirala prijevoz živih životinja, dok Hamburška pravila reguliraju i odgovornost prijevoznika za prijevoz takve robe, što je pozitivan rezultat, ali i Hamburška pravila sadrže specifične odredbe o odgovornosti za taj teret. Prijevoznik je dužan dokazati da su posebni rizici (karakteristični upravo u prijevozu živih životinja) mogli prouzročiti štetu na tom teretu te da je postupao prema uputama krcatelja (ako ih je bilo) pa će se pretpostaviti da prijevoznik ne odgovara, a protudokaz o krivnji prijevoznika, ali i njegovih radnika, mora podnijeti korisnik prijevoza. Grabovac, Ivo, *Suvremeno hrvatsko pomorsko pravo i Pomorski zakonik*, Književni krug, Split, 2005., str. 164.

¹⁰⁰ Opći uvjeti za lokalnu liniju, <http://www.jadrolinija.hr/o-nama/pravilnici/pravilnik-na-duzobalnoj-i-medjunarodnim-linijama>, pristupljeno 18. veljača 2018.

¹⁰¹ Opći uvjeti za međunarodnu liniju, <http://www.jadrolinija.hr/o-nama/pravilnici/pravilnik-na-duzobalnoj-i-medjunarodnim-linijama>, pristupljeno 18. veljača 2018.

opasnost ili smetnju za putnike ili brod i ne smije ih se unositi u zatvorene putničke prostorije. Psi moraju imati brnjicu i biti na povodcu, mačke moraju biti u kutijama, a ptice u kavezima. Osim toga, psi i mačke moraju imati uredne dokumente o cijepljenju. Opći uvjeti za međunarodnu liniju koji se tiču prijevoza životinja pak sadrže gotovo iste odredbe kao i opći uvjeti koji se tiču lokalne linije. Pa tako kaže da se zabranjuje prijevoz živih životinja, osim kućnih ljubimaca. Psi i mačke također moraju imati uvjerenje o obveznom cijepljenju i ne smiju se unositi u zatvorene prostorije za putnike, a psima je dopušten ulaz u kabine isključivo ako je karta kupljena za cijelu kabinu, a ne po ležaju.

Iz zakonskih odredaba možemo iščitati da životinje ne smijemo izlagati mučenju, strahu, boli. Životinje su živa bića, a ne predmeti, i tako se treba ponašati prema njima. Smatramo da ovu granu prometa u vezi s prijevozom životinja karakterizira da ju vlasnici životinja izbjegavaju i to zbog relativno loših uvjeta prijevoza. Životinje se ne smiju unositi u zatvorene putničke prostorije što znači da su tijekom puta izložene i nepovoljnim vremenskim uvjetima.

5. ZAKLJUČNO RAZMATRANJE

Na samom kraju ovog rada možemo zaključiti da je tema koju smo obrađivali vrlo pogodna za analizu, s obzirom na to da je riječ o temi o kojoj se sve više govori i koja je podignuta na jednu višu razinu. Nakon proučavanja prijevoza živih životinja kroz svaku granu prometa, možemo uvidjeti da je od velike važnosti sama kontrola i uvjeti prijevoza. Odgovornost je na prijevoznicima da osiguraju nužne uvjete za prijevoz životinja. No odgovornost nije samo na prijevozniku, nego i na vlasnicima i svim drugim osobama koje se nalaze u postupku prijevoza. Veterinarsko-zdravstveni pregledi te druga potrebna dokumentacija koju naše zakonodavstvo nalaže kao obvezatnu tijekom prijevoza, od velike je važnosti kako za same životinje, tako i za ljude. Svaka grana prometa vrlo je važna bilo da je riječ o željezničkom prometu, zračnom, pomorskom ili cestovnom. Kod željezničkog prometa putnik slobodno može unijeti žive životinje, ali pod određenim uvjetima, kao npr. predočenje veterinarske iskaznice/knjižice. Vlasnik životinje, odnosno putnik koji je unio životinju u vlak, odgovara za njezino ponašanje te u slučaju štete on ju mora nadoknaditi putnicima i željeznicima.

Zračni promet najmlađa je grana prometa, ali najsigurnija i najbrža. Uvjeti pod kojima se životinja može prevoziti mnogo su stroži. Spremnici ili kutije u kojima se životinje prevoze moraju biti točno određene veličine i u skladu s propisima Međunarodne udruge za zračni prijevoz (IATA). Svaka životinja koja se prima na prijevoz mora ispuniti uvjete poput posjedovanja putovnice, mora biti redovito cijepljena itd.

Cestovni promet način je prometa koji se najčešće koristi za prijevoz životinja, a njegova je prednost jer ga je lako kombinirati s drugim granama prometa. Prijevoznicima je dopušteno da odrede hoće li i pod kojim uvjetima prevoziti životinje.

Pomorski promet najslabije je uređen, ali i najmanje korišten prijevoz za životinje. Pomorski zakonik i ostali zakoni koji su važni za pomorski promet ne sadrže odredbe koje se tiču prijevoza životinja. Pomorski zakonik samo navodi da se iznimno smije ugovorom mijenjati odgovornost prijevoznika u njegovu korist. Iako je već prethodno rečeno da je zračni promet najsigurnija grana prometa, da se prijevoz životinja najviše vrši cestovnim prometom, ipak možemo se složiti da svaka grana prometa ima svoje nedostatke i prednosti. Na vlasnicima kućnih ljubimaca odabir je idealnog načina prijevoza za svoga ljubimca.

S prijevozom životinja susrećemo se svakodnevno ili se susreću nama poznate osobe i vrlo često to biva neugodno iskustvo. Mnogobrojni slučajevi kroz koje smo prošli tijekom analize ove teme, pokazuju da se u praksi prijevoznici zapravo ne drže onoga što navode u općim uvjetima. S obzirom na to ovom problemu se pristupa vrlo neozbiljno. Životinje ne bi smjele biti izložene vremenskim nepogodama tijekom prijevoza, ne bi smjele biti smještene u neodgovarajuće i neprozračne prostorije i kaveze, a unatoč pravilnicima i raznim aktima kojima se uređuju ta pitanja takve stvari se i dalje događaju. Zato je vrlo važno da nadležne institucije pristupe tom problemu odgovorno i da, također, osim kontroliranja vlasnika i njihovih životinja, da kontroliraju i same prijevoznike u vidu poboljšanja prijevoza i smanjenje neugodnosti tijekom istog.

Danas uvelike nailazimo na aktiviste koji se bore za prava životinja i koji nastoje da se životinje što više zaštite. U Republici Hrvatskoj imamo velik broj aktivnih udruga koje se zalažu za prava životinja. Osim što se zalažu za strože kazne počiniteljima kaznenih djela mučenja i ubijanja životinja, mijenjanje zakona i pravilnika, informiranje građana itd., zalažu se i za zabranu prijevoza živih životinja.

Jedna od najpoznatijih udruga koja se bavi pravima životinja u našoj zemlji naziva se "Prijatelji životinja" o kojoj smo već nešto rekli. Svjesni smo da se zakoni krše i da se mnogi prijevoznici kao ni sami vlasnici ne brinu u kakvim uvjetima će se životinje prevoziti i u kakvom stanju će stići do odredišta. Godina 2017. bila je vrlo važna za Republiku Hrvatsku. Novi Zakon o zaštiti životinja vratio je vjeru da su pomaci nabolje mogući. Republika Hrvatska je tako postala *no kill* država, a time smo i građanima drugih zemalja pokazali da smo odgovorno društvo koje radi na prevenciji i edukaciji. Svaka pozitivna promjena je dobrodošla.

POPIS LITERATURE

Knjige:

1. Degrazia, David, Prava životinja, TKD Šahinpašić, Sarajevo, 2004.

2. Grabovac, Ivo, *Suvremeno hrvatsko pomorsko pravo i Pomorski zakonik*, Književni krug, Split, 2005.
3. Prijatelji životinja, Zoran Čiča, *Ta ravnopravna stvorenja, Dvostruka duga*, 2007.
4. Vasilj, Aleksandra; Činčurak Erceg, Biljana, *Prometno pravo i osiguranje*, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Pravni fakultet Osijek, Osijek, 2016.
5. Visković, Nikola, *Kulturna zoologija, Što je životinja čovjeku i što čovjek životinji*, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2009.

Članci:

1. Damić, Dražen, *Pomorski promet i održivi razvoju prometnoj politici, Naše more: znanstveni časopis za more i pomorstvo*, Vol. 56, No. 3–4, 2009., str. 99.–107.
2. Grabovac, Ivo, *Obveznopravni odnosi u prijevozu živih životinja morem*, Pomorsko poredbeno pravo, Vol. 45, No. 160, 2006., str. 21.–29.
3. Jukić, Vlado; Savić, Aleksandar, *Psihološko-psihijatrijski aspekt nasilja*, Socijalna psihijatrija, Vol. 42, br. 2, 2014., str. 102.–108.
4. Štrumberger, Nada, *Prijevoz živih životinja željeznicom*, *Promet*, Vol. 6, No. 5, 1994., str. 133.–137.
5. Visković, Nikola, *Međunarodna pravna zaštita životinja*, *Socijalna ekologija: časopis za ekološku misao i sociologijska istraživanja okoline*, Vol. 1, No. 3, 1992., str. 287.–296.

Izvori prava:

1. Kazneni zakon, Narodne novine, broj 125/2011, 144/2012, 56/2015, 61/2015, 101/2017.
2. Pomorski zakonik, Narodne novine, broj 181/2004, 76/2007, 146/2008, 61/2011, 56/2013, 26/2015.
3. Pravilnik o uvjetima i načinu prijevoza životinja, Narodne novine, broj 71/2001, 116/2005.
4. Pravilnik o zaštiti životinja tijekom prijevoza i s prijevozom povezanih postupaka, Narodne novine, broj 7/2007, 12/2011.
5. Uredba (EZ) br. 1371/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 23. listopada 2007. o pravima i obvezama putnika u željezničkom prometu.
6. Uredba (EZ) br. 576/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. lipnja 2013. o nekomercijalnom premještanju kućnih ljubimaca i o stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 998/2003.
7. Uredba Vijeća (EZ) br.1/2005. o zaštiti životinja tijekom prijevoza i s prijevozom povezanih postupaka izmjena direktive 64/432/EEZ, 93/119/EZ i Uredba (EZ) br.1255/97.
8. Zakon o dobrobiti životinja, Narodne novine, broj 19/1999.

9. Zakon o prijevozu u cestovnom prometu, Narodne novine, broj 82/2013.
10. Zakon o veterinarstvu, Narodne novine, broj 82/2013, 148/2013.
11. Zakon o zaštiti životinja, Narodne novine, broj 102/2017.
12. Zakon o zaštiti životinja, Narodne novine, broj 135/2006, 37/2013, 125/2013.

Mrežni izvori:

1. Croatia Airlines d.d. – opći uvjeti prijevoza, <http://www.croatiaairlines.com/hr/pravne-obavijesti/Opci-uvjeti-prijevoza>, pristupljeno 19. veljače 2018.
2. Čazmatrans Nova d. o. o. – Opći uvjeti prijevoza, <https://cazmatrans.hr/documents/opci-uvjeti-prijevoza.pdf>, pristupljeno 17. veljače 2018.
3. Djeca i okrutnost prema životinjama, <http://klinfo.rtl.hr/roditelji-3/roditelji/djeca-i-okrutnost-prema-zivotinjama/>, pristupljeno 18. veljače 2018.
4. Dječja okrutnost prema životinjama: kada se treba zabrinuti? <http://www.skolegijum.ba/tekst/index/554/djecija-okrutnost-prema-zivotinjama-kada-se-treba-zabrinuti>, pristupljeno 18. veljače 2018.
5. Gradski prijevoz putnika d.o.o. Osijek, <http://www.gpp-osijek.com/index.php>, pristupljeno 5. ožujka 2018.
6. IATA – Travel's Pet Corner, <http://www.iata.org/whatwedo/cargo/live-animals/pets/Pages/pets-countries-regs.aspx>, pristupljeno 21. veljače 2018.
7. Pitagorejska i arapska recepcija ne-ljudskih živih bića, I. dio, <http://znaci.com/tekstovi/pitagorejska-i-arapska-recepcija-ne-ljudskih-zivih-bica-i-dio>, pristupljeno 17. veljače 2018.
8. Prijevoz kućnih ljubimaca – HŽ Putnički prijevoz, <http://www.hzpp.hr/prijevoz-kućnih-ljubimaca?m=336&mp=335>, pristupljeno 27. studenoga 2017.
9. Protiv prijevoza živih životinja, <http://www.prijatelji-zivotinja.hr/index.hr.php?id=3206>, pristupljeno 27. studenoga 2017.
10. Provedbena Uredba Komisije (EU) br. 577/2013 o obrascu identifikacijskih dokumenata za nekomercijalno premještanje pasa, mačaka i pitomih vretica, o sastavljanju popisa državnih područja i trećih zemalja i o zahtjevima koji se odnose na format, izgled i jezik izjava kojima se potvrđuje sukladnost s određenim uvjetima predviđenim u Uredbi (EU) br. 576/2013 Europskog parlamenta i Vijeća, Prilog III. Obrasci putovnica za nekomercijalno premještanje pasa, mačaka ili pitomih vretica, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:02013R0577-20141229&from=EN>, pristupljeno 21. veljače 2018.
11. Tajanstvena skupina "Levijatan" strah je i trepet zlostavljača, <https://www.jutarnji.hr/life/vaumijau/tajanstvena-skupina-levijatan-strah-je-i-trepet-zlostavljacka-postali-su-balkanska-senzacija-ako-nece-policija-macke-i-pse-odsad-stitimo-mi/5598179/>, pristupljeno 20. veljače 2018.

THE REGULATION OF ANIMAL WELFARE WITH SPECIAL REFERENCE TO TRANSPORT

Abstract

This paper deals with the regulation of animal welfare with special reference to transport. The first part of the paper is focused on animal rights as the current problem of the world today. Animals unjustly endure suffering and torture by humans on a daily basis. Although technology has flourished, we still continue to carry out most of our research and testing on animals, and torture and kill them unnecessarily. The European Union has recognised animals as living beings and a series of regulations, directives and other regulations seeks to protect their rights and to encourage Member States to do the same by virtue of their respective national legislations. Of course, it is also important to mention activism which is, we dare say, becoming more widespread.

The second part of the paper mentions the most important international and national acts regulating the protection of animals during transport. Indeed, emphasis is placed on legal regulations of the Republic of Croatia that follow EU regulations, but we have also witnessed some opposite cases in practice.

In the third part of the paper, we will analyse the four modes of transport (i.e. road, rail, air and maritime), how animals are transported in each of them and what conditions need to be met to allow the transport of animals in each mode. In addition, we will outline the applicable regulations in the Republic of Croatia regulating the terms and conditions as well as modes of transport for each mode.

Key words: animal transport, Republic of Croatia, European Union, animal rights